

ความต้องการพึ่งพาบุตรและการพึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุไทย

นางสาวเพ็ญราจ โรจนสินวิไล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาคำหลักสูตรปรัชญาสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-579-739-1

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

117246705 018050

REQUIRED AND ACTUAL SUPPORT FROM CHILDREN OF THE THAI ELDERLY

Miss.Pianjai Rotjanasinwilai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts

Department of Sociology and Anthropology

Graduate School

Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-579-739-1

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความต้องการพึ่งพาบุตรและการได้พึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุไทย

REQUIRED AND ACTUAL SUPPORT FROM CHILDREN OF THE THAI ELDERL

โดย นางสาวเพ็ญราจ โรจนสินวิไล

ภาควิชา ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ เปี่ยมปิติ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสังคมวิทยามหาบัณฑิต

ดร. กวาร์ วัชรากัย

.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(ศาสตราจารย์ ดร. กวาร์ วัชรากัย)

กรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ดร. งามพิศ สัตย์สงวน

.....ประธานกรรมการ

(รองศาสตราจารย์ ดร. งามพิศ สัตย์สงวน)

รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ เปี่ยมปิติ

.....ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ เปี่ยมปิติ)

ดร. มาลีณี วงษ์สิทธิ์

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์มาลีณี วงษ์สิทธิ์)

ดร. สุนันทา สุวรรณคม

.....กรรมการ

(รองศาสตราจารย์สุนันทา สุวรรณคม)

พิมพ์ครั้งแรกฉบับปกอ่อนโดยวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

พิจารณา วิจารณ์ไว้ : ความต้องการพึ่งพาบุตรและการพึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุไทย
(REQUIRED AND ACTUAL SUPPORT FROM CHILDREN OF THE THAI ELDERLY)

อ.ที่ปรึกษา : รศ.เสาวลักษณ์ เบียมปิติ, 129 หน้า. ISBN 974-579-739-1

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลักสองประการคือ 1) เพื่อศึกษาถึงความต้องการพึ่งพาบุตร และปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการพึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุไทย อันได้แก่ อายุ เพศ สถานภาพสมรส จำนวนบุตรที่มีชีวิต สุขภาพ การทำงานเชิง เศรษฐกิจ และอาชีพของผู้สูงอายุ 2) เพื่อศึกษาถึงการได้พึ่งพาบุตรและปัจจัยดังกล่าวข้างต้นอันมีผลต่อการได้พึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุไทย สำหรับขอบเขตของคำว่า "การพึ่งพาบุตร" ในการศึกษาครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะด้านเศรษฐกิจ โดยเน้นที่ตัวแปร 3 ตัว คือ 1. การได้รับการดูแลส่งเสียจากบุตร 2. แหล่งรายได้ที่สำคัญที่สุด 3. กาลังสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว และด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วย มีตัวแปร 2 ตัวคือ 1. ผู้ดูแลยามเจ็บป่วย 2. ผู้จ่ายค่ารักษาพยาบาล

ผลการศึกษาพบว่า ผู้สูงอายุไทยต้องการพึ่งพาบุตรด้านเศรษฐกิจมากกว่าด้านการดูแลเมื่อเจ็บป่วยและพบว่าความต้องการและการได้พึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุแตกต่างกันไปตามลักษณะทางประชากรและเศรษฐกิจของผู้สูงอายุเอง กล่าวคือ ผู้สูงอายุที่อายุมากต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่ากลุ่มที่มีอายุน้อย ทั้งด้านเศรษฐกิจและการดูแลเมื่อเจ็บป่วย ในทำนองเดียวกันกลุ่มผู้สูงอายุหญิงต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่าผู้สูงอายุชาย กลุ่มสถานภาพหม้าย หย่า แยกกันอยู่ ต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่ากลุ่มสถานภาพกำลังสมรส และกลุ่มที่ไม่ได้ทำงานต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่ากลุ่มที่ทำงาน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

สำหรับตัวแปรภาวะสุขภาพและกลุ่มอาชีพ พบว่าผู้สูงอายุกลุ่มสุขภาพไม่ดีต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่ากลุ่มสุขภาพดี กลุ่มอาชีพในภาคเกษตรกรรมต้องการและได้พึ่งพาบุตรมากกว่ากลุ่มนอกภาคเกษตรกรรม ซึ่งความแตกต่างดังกล่าวพบเฉพาะด้านเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้สูงอายุที่มีบุตรมากต้องการและได้บุตรเป็นผู้ดูแลเมื่อเจ็บป่วยมากกว่ากลุ่มที่มีบุตรน้อย และได้พึ่งพาบุตรด้านเศรษฐกิจมากกว่ากลุ่มที่มีบุตรน้อยด้วย

ภาควิชา สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา
สาขาวิชา ประชากรศาสตร์
ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิสิต พลเรือ โทณสินใจ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา ศิริลักษณ์ เบียมปิติ
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาพร้อม

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

PIANJAI ROTJANASINWILAI ; REQUIRED AND ACTUAL SUPPORT FROM CHILDREN OF THE THAI ELDERLY. THESIS ADVISOR : ASSO. PROF. SAUVALUCK PIAMPITI, M.A. 129 PP.

This study has two main purposes : 1) to investigate socio-economic and demographic factors as current age,sex,marital status, number of living children,health status,working status and occupation those affecting required support from children of the Thai elderly. 2) to investigate the factors affecting the actual support from children of the Thai elderly. The term "support from children" in this research covers only about economic support and caring support.

It was found that the Thai elderly required economic support more than caring support.Besides,the finding show that socio-economic and demographic factors : current age,sex,marital status and working status of the elderly affected the elderly's required and actual supportfrom their children. The elderly with higher age has higher required and actual both economic and caring support from children than the elderly with lower age. The female elderly has higher requied and actual support than the male elderly. Divorced and seperated elderly has higher required and actual support from children than married elderly. The elderly who don't work has higher required and actual support from children than working ones which corresponded to the hypothesis.

Concerning health status and occupation,it was found that the elderly with poor health has higher required and actual support from children than the ones with good health. The elderly working in agriculture has higher required and actual support from children than those working in the other parts but the differrences was found only in economic support.

Moreover,the elderly having many children required and received higher caring support when ill and received higher economic support than those having less children.

ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา

สาขาวิชาประชากรศาสตร์

ปีการศึกษา 2534

ลายมือชื่อนิสิต พันธุ์ ทรนสินใจ

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา เจริญลักษณ์ เพ็ชรพันธ์

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
รายการตารางประกอบ.....	ช
บทที่ 1 บทนำ	
- ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
- แนวคิดในการศึกษา.....	4
- วัตถุประสงค์.....	7
- ขอบเขตของการศึกษา.....	8
- กรอบการศึกษา.....	9
- ผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
- สมมติฐาน.....	23
- ตัวแปรที่วิจัย.....	24
- คำจำกัดความและนิยามปฏิบัติ.....	25
- ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	30
บทที่ 2 ระเบียบวิธีวิจัยและข้อมูล	
- แหล่งข้อมูลและวิธีการเก็บข้อมูล.....	31
- วิธีวิเคราะห์ และนำเสนอข้อมูล.....	35
- ลักษณะทั่วไปของประชากรที่ศึกษา.....	38

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางประชากรและเศรษฐกิจ กับ ความต้องการพึ่งพาบุตร และการพึ่งพาบุตรของผู้สูงอายุไทย .	47
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	99
บรรณานุกรม	107
ภาคผนวก	117
ประวัติผู้เขียน	ณ

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขออนอบน้อมบูชาพระรัตนตรัยด้วยเศียรเกล้า

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อคุณแม่ และคุณย่า ผู้เลี้ยงดูและให้ความสนับสนุนให้กำลังผู้วิจัยตลอดมา

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์เสาวลักษณ์ เปี่ยมปิติ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่ให้กำลังใจ และให้คำแนะนำช่วยเหลือจนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี

นอกจากนี้ ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.งามพิศ สัตย์สงวน ประธานการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์มาลินี วงษ์สิทธิ์ รองศาสตราจารย์สุนันทา สุวรรณโณม รองศาสตราจารย์ดร.นภาพร ชโยวรรณ และรองศาสตราจารย์ดร.เกื้อ วงศ์บุญสิน ที่กรุณาให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ต่อการวิจัยครั้งนี้

การวิจัยครั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากสถาบันประชากรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยให้ใช้ข้อมูลของ โครงการวิจัยผลกระทบทางเศรษฐกิจสังคม และประชากรของผู้สูงอายุในประเทศไทย พ.ศ. 2529 ผู้วิจัยจึงขอขอบพระคุณหน่วยงานดังกล่าวมา ณ ที่นี้ ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่ของสถาบันประชากรศาสตร์ทุกท่าน โดยเฉพาะ คุณจันทร์เพ็ญ แสงเทียนฉาย คุณชัยวิทย์ วรรณสุตร คุณสากล เขียวสกุล ขอขอบคุณ ทีมงาน RSC ที่ให้ความช่วยเหลือในการพิมพ์อย่างไม่เห็นแก่เหน็ดเหนื่อย และขอบคุณ ที่ ๆ น้อง ๆ ที่ให้กำลังใจ

รายการตารางประกอบ

ตารางที่		หน้า
1	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามลักษณะภูมิหลังต่าง ๆ และ เขตที่อยู่อาศัย	39
2	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตรและ เขตที่อยู่อาศัย	43
3	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึ่งพาบุตรและ เขต ที่อยู่อาศัย	44
4	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร กลุ่มอายุและ เขตที่อยู่อาศัย	49
5	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึ่งพาบุตร กลุ่มอายุ และ เขตที่อยู่อาศัย	52
6	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร เพศ และ เขตที่อยู่อาศัย	57
7	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึ่งพาบุตร เพศ และ เขตที่อยู่อาศัย	60
8	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร สถานภาพสมรส และ เขตที่อยู่อาศัย	65
9	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึ่งพาบุตร สถานภาพ สมรส และ เขตที่อยู่อาศัย	68
10	ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร จำนวนบุตรที่มีชีวิต และ เขตที่อยู่อาศัย	72

- 11 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึงพาบุตร จำนวนบุตร
ที่มีชีวิต และ เขตที่อยู่อาศัย 75
- 12 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร ภาวะ
สุขภาพ และ เขตที่อยู่อาศัย 79
- 13 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึ่งพาบุตร ภาวะสุขภาพ
และ เขตที่อยู่อาศัย 81
- 14 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร การ
ทำงานเชิงเศรษฐกิจ และ เขตที่อยู่อาศัย 87
- 15 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึ่งพาบุตร การทำงาน
เชิงเศรษฐกิจ และ เขตที่อยู่อาศัย 89
- 16 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามความต้องการพึ่งพาบุตร กลุ่ม
อาชีพ และ เขตที่อยู่อาศัย 94
- 17 ร้อยละของผู้สูงอายุจำแนกตามการได้พึ่งพาบุตร กลุ่มอาชีพ
และ เขตที่อยู่อาศัย 96

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย